

Επιθετική συμπεριφορά.

Η επιθετικότητα ορίζεται ως η σκόπιμη πρόκληση βλάβης σε κάποιο άτομο.

Βασική παράμετρος είναι η μελέτη των αιτίων της επιθετικότητας ώστε να μπορέσουμε να την αποτρέψουμε.

Βιολογικές ερμηνείες.

Η επιθετικότητα κατά μια ερμηνεία μπορεί να οφείλεται στην ύπαρξη επιθετικών ενστίκτων.

Σύμφωνα με τον Φρόιντ η ανθρώπινη επιθετικότητα οφείλεται στο ένστικτο του θανάτου.

Το ένστικτο αυτό εμφανίζεται στα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου και το οδηγεί στην αυτοκαταστροφή. Σύντομα όμως στρέφεται εναντίον άλλων ατόμων.

Μέσα στην κοινωνία μαθαίνουμε να εξωτερικεύουμε το ένστικτο αυτό με πιο αποδεκτούς τρόπους.

Σύμφωνα με την εθολογική προσέγγιση η επιθετικότητα οφείλεται σε μια εγγενή τάση των ατόμων και εκδηλώνεται μόνο όταν υπάρχουν τα κατάλληλα ερεθίσματα στο περιβάλλον.

Σύμφωνα με τον Lorenz η επιθετική συμπεριφορά έχει αξία για την επιβίωση του οργανισμού, για την κατανομή των πόρων και την μετάδοση των γονιδίων στην επόμενη γενιά.

Η επιθετικότητα εντός του ίδιου ζωικού είδους σπάνια επιφέρει βίαιη συμπεριφορά ή θάνατο.

Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι και οι άνθρωποι έχουν ένα εγγενές μαχητικό ένστικτο.

Οι άνθρωποι όμως δεν είναι εξοπλισμένοι με «φυσικά» όπλα όπως τα ζώα. Προκειμένου να βλάψουν άλλα άτομα καταφεύγουν σε τεχνητά μέσα.

Η κοινωνιοβιολογία υποστηρίζει τη Δαρβινική θεωρία της επιβίωσης και υποστηρίζει ότι η επιθετική συμπεριφορά έχει αναπτυχθεί εξελικτικά για να διασφαλίσει ότι το άτομο θα κληροδοτήσει τα γονίδια του στην επόμενη γενιά.

Για τους ανθρώπους η επιθετικότητα μπορεί να αποτελεί προσαρμοστική λειτουργία που εξασφαλίζει κοινωνικά και οικονομικά πλεονεκτήματα.

Τα πλεονεκτήματα όμως αυτά μπορούν να εξασφαλιστούν και με άλλες συμπεριφορές, ενώ ο βαθμός αλλά και τα είδη επιθετικότητας διαφέρουν σημαντικά από κοινωνία σε κοινωνία.

Η υπόθεση της ματαίωσης επιθετικότητας.

Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό η ματαίωση οδηγεί στη διέγερση και αυτό στην επιθετικότητα που κατευθύνεται σε κάποιο αποδιοπομπαίο τράγο.

Ο θεωρία αυτή όμως δεν έχει ορίσει επαρκώς το όρο της ματαίωσης και έτσι δεν μπορεί να καθορίσει τους παράγοντες που θα οδηγήσουν σε επιθετικότητα.

Το μοντέλο της Μεταφοράς- Διέγερσης (Dolf Zillmann) υποστηρίζει ότι η επιθετική συμπεριφορά θα εκδηλωθεί όταν το άτομο διεγερθεί από κάποιο ερέθισμα και η επιθετική συμπεριφορά θεωρείται κατάλληλη.

Έμφαση δίνεται στο πως τα άτομα αποτιμούν γνωστικά τις σωματικές και ψυχολογικές καταστάσεις αυξημένης διέγερσης ή έξαψης.

Γνωστική αποτίμηση σημαίνει ότι σκεφτόμαστε ή προσπαθούμε να κατανοήσουμε την αυξημένη διέγερση ή κατάσταση διέγερσης. Αυτή η διαδικασία σκέψης μπορεί να περιλαμβάνει και μια προσπάθεια να την αποδώσουμε σε κάποια αίτια.

Διέγερση, κατάσταση διέγερσης. Οποιαδήποτε κατάσταση έντονης ενεργοποίησης του νευρικού συστήματος- που συχνά συνοδεύεται από αυξημένο καρδιακό παλμό. Η διέγερση/ κατάσταση διέγερσης μπορεί να περιλαμβάνει σεξουαλική διέγερση, φόβο, θυμό, και τα αποτελέσματα σωματικής άσκησης.

Η αίσθηση της αυξημένης διέγερσης μπορεί συνεχίζεται αφού ακόμη και μετά την εμφάνιση του στοιχείου που την προκάλεσε.

Ενδέχεται να κάνουμε μια εσφαλμένη αιτιακή απόδοση της διέγερσης στο περιστατικό που λαμβάνει χώρα μετά την κατάσταση διέγερσης επειδή θεωρούμε ότι η συνεχιζόμενη διέγερση μας προκαλείται από τη νέα κατάσταση ή το πρόσωπο που μας προκάλεσε και όχι από τη πραγματική κατάσταση που μας οδήγησε στην διέγερση.

Η εμπειρία της διέγερσης έχει δύο σημαντικές ιδιότητες για τη θεωρία.

1. Οι αποκρίσεις μας όταν βρισκόμαστε σε κατάσταση διέγερσης δεν αντιστοιχούν εύκολα με μια συγκεκριμένη συναισθηματική κατάσταση.

2. Η διέγερση μας ενδέχεται να ξεπεράσει τη συγκεκριμένη κατάσταση και να συνεχίσει να υφίσταται σε επόμενες καταστάσεις.

Το άτομο χρειάζεται να γνωρίζει κάποια επιθετική συμπεριφορά για να απαντήσει με αυτό τον τρόπο.

Επίσης ο θυμός του ατόμου θα πρέπει να θεωρείται δικαιολογημένος.

Κριτικές στο μοντέλο μεταφοράς της διέγερσης:

1. Οι αποκρίσεις μας όταν βρισκόμαστε σε κατάσταση διέγερσης δεν αντιστοιχούν εύκολα με μια συγκεκριμένη συναισθηματική κατάσταση.
2. Η διέγερση μας ενδέχεται να ξεπεράσει τη συγκεκριμένη κατάσταση και να συνεχίσει να υφίσταται σε επόμενες καταστάσεις.
3. Έμφαση δίνεται μόνο στο μεμονωμένο δράστη και δεν εξετάζεται είτε η υπαγωγή του σε ομάδες, είτε η αλληλεπίδραση του με άλλους ανθρώπους.
4. Η επιθετικότητα αντιμετωπίζεται ως μια αντίδραση σε ερέθισμα και όχι ως εμπρόθετες δράσεις που βασίζονται στη νοηματοδότηση.

Γενικό μοντέλο επιθετικότητας

Το περίπλοκο αυτό μοντέλο περιλαμβάνει πολλές διαφορετικές προσεγγίσεις στην επιθετικότητα, αλλά στη βάση του υποστηρίζει ότι τόσο ατομικοί, όσο και καταστασιακοί παράγοντες παίζουν ρόλο στην εκδήλωση της επιθετικότητας.

Το μοντέλο υποστηρίζει ότι οποιοδήποτε επεισόδιο πραγματικής ή πιθανής επιθετικότητας μπορεί να επηρεάσει μελλοντικά επεισόδια.

Κύκλοι επιθετικότητας: έννοια αυτή αναφέρεται στην ιδέα ότι ένα περιστατικό επιθετικότητας μπορεί να μη λήξει με επιθετική πράξη, αλλά, αντίθετα, η επιθετική πράξη (και οι αντιδράσεις σε αυτήν) μπορεί να τροφοδοτήσει τις γνωστικές διεργασίες και τη συναισθηματική απόκριση του επιτιθέμενου (και άλλων), και μπορεί να οδηγήσει σε άλλες επιθετικές ή μη συμπεριφορές.

Ατομικοί παράγοντες: π.χ. φύλο, προσωπικότητα. Αυτοί εμπλέκονται με την κατάσταση καθώς και με την αξιολόγηση της επηρεάζοντας τα επόμενα επεισόδια επιθετικότητας.

Αν ένα άτομο έχει φερθεί επιθετικά σε αρκετά επεισόδια, τότε μεταβάλλει τον τρόπο που αντιλαμβάνεται και κατανοεί τα γεγονότα, τους ανθρώπους και άλλες δομές γνώσης. Αυτό αυξάνει την πιθανότητα το άτομο να δράσει επιθετικά στο μέλλον.

Η επαναλαμβανόμενη έκθεση στη βία μπορεί να έχει τα ίδια αποτελέσματα, δηλαδή να διαμορφώσει τις δομές γνώσης του ατόμου.

Το βασικό ζήτημα που προκύπτει είναι αν η έκθεση σε εικόνες βίας μπορεί να αυξήσει την επιθετική συμπεριφορά.

Έρευνες δείχνουν ότι οι βίαιες ταινίες καθώς και τα βίαια βιντεοπαιχνίδια μπορεί να αυξήσουν την επιθετικότητα.

Η έκθεση σε εικόνες βίας μπορεί να προκαλεί αποευαισθητοποίηση. Τα άτομα γίνονται πιο σκληρά στη θέα του πόνου και βιώνουν λιγότερο έντονα συναισθήματα.

Μπορεί επίσης να αυξάνουν τις αρνητικές και εχθρικές σκέψεις και αυτό να οδηγεί στη βία.

Επίσης τα ρεαλιστικά βιντεοπαιχνίδια μπορεί να αυξήσουν την επιθετικότητα, καθώς οι συμμετέχοντες είναι πιθανό να ταυτιστούν με βίαιους χαρακτήρες και στη συνέχεια να εκδηλώσουν επιθετική συμπεριφορά όταν τους δοθεί η ευκαιρία.

Κριτική αποτίμηση του μοντέλου:

1. Η βία θεωρείται ξανά ως ένα ατομικό φαινόμενο που προκύπτει από τις αντιλήψεις του ατόμου για το περιβάλλον και τις αντιδράσεις του σε αυτό.
2. Η βία θεωρείται περισσότερο ως αντίδραση παρά ως κάτι που βγάζει νόημα.

3. Προβληματικός είναι και ο τρόπος που έχει εννοιολογηθεί και λειτουργικοποιηθεί η έννοια της βίας στην πειραματική έρευνα.

4. Το μοντέλο δίνει έμφαση στην οπτική απεικόνιση της βίας και πως αυτές επιδρούν στην μετέπειτα συμπεριφορά και δε δίνει έμφαση στο πως μπορεί να επιδρούν στη βία άδηλες ή έκδηλες ιδεολογίες.

Απεξανομίκευση. Όταν τα άτομα έχουν απομειωμένη αίσθηση του εαυτού τους ως ατόμου και περιορισμένη αίσθηση ευθύνης ως προς τη συμπεριφορά μας.

Άτομα σε συνθήκες απεξανομίκευσης φαίνεται να προβαίνουν σε μεγαλύτερες πράξεις βίας από ότι σε συνθήκες που δεν είναι ανώνυμα.

Μοντέλο κοινωνικής ταυτότητας των φαινομένων

απεξανομίκευσης. Στα πλαίσια μια ομάδας δεν έχουμε απώλεια ταυτότητας, αλλά μετατόπιση σε μια κοινωνική ταυτότητα. Το άτομο αποτελεί μέλος μια ομάδας.

Το άτομο ταυτιζόμενο με την ομάδα λειτουργεί ως μέλος της. Αν οι νόρμες της ομάδας οδηγούν σε επιθετικότητα θα γίνει επιθετικό, αν όμως οι νόρμες της είναι φιλοκοινωνικές θα επιδείξει φιλοκοινωνική συμπεριφορά.

Η θεωρία του απειλούμενου εγωτισμού υποστηρίζει ότι η επιθετικότητα είναι μέσο άμυνας μιας πολύ θετικής αυτο-εικόνας όταν αυτή απειλείται.

Ερευνητές υποστηρίζουν την ύπαρξη ενός τύπου προσωπικότητας του τύπου A που περιγράφει άτομα υπερενεργητικά, ανταγωνιστικά που έχουν τάση να φέρονται επιθετικά στους ανταγωνιστές τους.

Διαφορές έχουν παρατηρηθεί και ως προς το φύλλο με τις γυναίκες να παρουσιάζουν μικρότερη επιθετικότητα από τους άντρες.

Οι ορμονικές διαφορές παίζουν επίσης ρόλο και η αυξημένη τεστοστερόνη συνδέεται με την επιθετικότητα.

Βάση της αρχής της αμοιβαιότητας ανταποδίδουμε τόσο την αρνητική όσο και τη θετική συμπεριφορά σε κάποιων.

Το αλκοόλ συνδέεται επίσης με τη χρήση βίας καθώς φαίνεται να μειώνει τις αναστολές.

Άλλοι παράγοντες που έχουν συνδεθεί με την επιθετικότητα είναι η απειλή του προσωπικού χώρου και η αυξημένη θερμοκρασία.

Το γενικό συναισθηματικό μοντέλο της επιθετικότητας υποστηρίζει ότι η εκδήλωση της οφείλεται σε μια σειρά από παράγοντες.

Στην πρώτη κατηγορία παραγόντων είναι αυτοί που έχουν σχέση με την κατάσταση όπως η ματαίωση, η άμεση πρόκληση κ.α.

Η δεύτερη κατηγορία παραγόντων έχει σχέση με την προσωπικότητα του ατόμου που το προδιαθέτουν ή δεν το προδιαθέτουν σε επιθετική συμπεριφορά.

Το μοντέλο υποστηρίζει ότι οι μεταβλητές αυτές επηρεάζουν την επιθετική συμπεριφορά μέσω τριών διαδικασιών: μέσω διέγερσης, μέσω συναισθηματικών διαδικασιών και μέσω γνωστικών διαδικασιών.

Η τιμωρία είναι κάτι που πολλές φορές μπορεί να αυξήσει την επιθετικότητα αντί να την μειώσει.

Επίσης έχει παρατηρηθεί ότι χώρες που έχουν πολύ αυστηρό ποινικό σύστημα δεν έχουν καταφέρει να μειώσουν την επιθετική συμπεριφορά.

Η εκτόνωση του θυμού μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της επιθετικότητας.

Ιδεολογίες που υποκινούν την επιθετικότητα.